

Прес-комюнике
издадено от Секретаря на Европейския съд за правата на човека

Решение взето от камара на Съда¹

Колеви срещу България (жалба 1108/02)

**НЕЗАКОННО ЗАДЪРЖАНЕ НА ВИСОКОПОСТАВЕН БЪЛГАРСКИ ПРОКУРОР И
НЕЕФЕКТИВНО РАЗСЛЕДВАНЕ НА НЕГОВОТО УБИЙСТВО**

**Нарушения на член 2 (право на живот)
и член 5 §§ 1, 3 и 4 (право на свобода и сигурност)
на Европейската Конвенция за правата на човека**

Съгласно член 41 (справедливо обезщетение) на Конвенцията, Съдът присъжда 30,000 евро за нематериални вреди и 5,280 евро за такси и разходи.

(Решението е изготвено само на английски език.)

Основни факти

Първият жалбоподател, Николай Колев, е български гражданин, който е роден през 1949 г. и умира през декември 2002 г. Съпругата и двете му деца изразяват желание да продължат делото след неговата смърт и представят допълнителни оплаквания.

Г-н Колев е бил прокурор от висок ранг; служил е като заместник-главен прокурор на България между 1994 г. и 1997 г.. През януари 2001 г., по искане на тогавашния Главен Прокурор, той е уволнен от поста си на прокурор във Върховната касационна прокуратура с решение за пенсиониране. В резултат на негова жалба, в която г-н Колев посочва, че нито има необходимата възраст за пенсиониране, нито е поискал това, съдът решава в негова полза. Той започва работа като прокурор, този път във Върховната административна прокуратура.

Г-н Колев публично изразява мнението си, че г-н Ф., тогавашният Главен прокурор, който е заемал този пост между 1999 г. и 2006 г., страда от психично разстройство, е извършил незаконни действия и е поръчал наказателно преследване на основата на

¹ Според член 43 от Конвенцията, преди изтичането на три месеца от датата на решението прието от камара на Съда, страните по делото могат в изключителни случаи да поискат делото да бъде отнесено пред седемнадесет-членната Голяма Камара на Съда. В такъв случай състав от петима съдии разглежда дали делото повдига съществен въпрос по тълкуването или прилагането на Конвенцията или на протоколите към нея, или съществен въпрос от общ характер, в който случай Голямата Камара приема окончателно решение. Ако такъв въпрос не възниква, съставът от петима съдии отхвърля искането и в този ден решението на Съда става окончателно. Извън горния случай решенията приети от камари на Съда стават окончателни след изтичане на тримесечния срок или в по-ранен момент, ако страните обявят, че не възнамеряват да искат отнасяне на делото пред Голямата Камара.

изфабрикувани обвинения срещу хора, които намира за неудобни. Г-н Колев заявява, че като отмъщение за несъгласията между него и Главния прокурор, самият той е бил принудително пенсиониран.

По това време други обществено-известни личности също изразяват публично опасения относно психическото здраве на Главния прокурор и заявяват, че той е извършил не едно престъпление.

Кратко време след публичните обвинения, направени от г-н Колев, няколко наказателни производства са образувани срещу него и членове на неговото семейство на различни несвързани основания. През първата половина на 2001 г. г-н Колев прави достояние на властите и медиите опасенията си, че ще бъде арестуван за незаконно притежаване на наркотици, които ще му бъдат подхвърлени като опит да бъде принуден да мълчи.

На 20 юни 2001 г. г-н Колев е арестуван пред дома си. Според официалния протокол са му иззети малко количество хероин, кокаин, ръчен пистолет и други вещи. В деня на ареста му прокурор налага временното му задържане за 72 часа, след чието изтичане друг прокурор, без да споменава първоначалното задържане, му налага още 72 часа. И двете прокурорски постановления за задържане се базират на Наказателно-процесуалния кодекс. Г-н Колев е обвинен в незаконно притежаване на наркотици и пистолет. Той заявява, че е видял прокурорите, които са го арестували, да слагат наркотици между вещите му. Също така той няколко пъти обжалва продължаващото си задържане след изтичането на първите 72 часа. Първоначално съдът намира, че задържането на г-н Колев преди 25 юни не подлежи на съдебен контрол; през септември 2001 г. му налага домашен арест, а през ноември 2001 г. го освобождава. През февруари 2002 г. наказателното дело срещу него е прекратено, тъй като съдът намира, че той се ползва от имунитет срещу наказателно преследване.

През ноември 2002 г. Висшият съдебен съвет (ВСС) разглежда публичните обвинения срещу Главния прокурор, представени от бивш депутат. Много високопоставени лица, включително прокурори, началникът на Националната служба за сигурност, както и бивш министър на вътрешните работи, дават показания срещу Главния прокурор заявявайки, че той тероризирал и наказвал всички свои подчинени, които дръзвали да не се подчинят на заповедите му, включително когато заповедите били незаконни. Представена е също така информация за сериозни престъпления, за които се твърди, че са извършени от Главния прокурор. ВСС кани Главния прокурор да подаде оставката си, но той отказва.

Г-н Колев неведнъж прави публично достояние страховете си, че може да бъде убит като част от безмилостна кампания срещу него, оркестрирана от Главния прокурор. Вечерта на 29 декември 2002 г. той е застрелян пред дома си. Разследване е започнато още на същия ден и множество следствени действия са предприети в следващите дни и седмици, включително експертизи и разпит на свидетели. Същият бивш депутат, който обвинява Главния прокурор пред ВСС, дава подробни показания относно престъпления, за които предполага, че са извършени от Главния прокурор. Той, семейството на г-н Колев, както и други, заявяват, че са убедени, че Главният прокурор и лица от Специализирания отряд за борба с тероризма стоят зад убийството. Въпреки че няколко нови следствени действия са разпоредени и извършени, следствието бива спирано неведнъж, за последен път през септември 2008 г., поради невъзможност да се открие извършителят.

Оплаквания, процедура и състав на Съда

Г-н Колев се оплаква по член 5 §§ 1, 3 и 4 от това, че не е изправен пред съдия достатъчно бързо след ареста си, че е задържан незаконно и прекалено дълго, и че жалбата му против задържането му не е разгледана в кратък срок. Вдовицата му, както и дъщеря му и синът му се оплакват допълнително, че в нарушение на член 2 разследването на убийството на техния съпруг и баща не е нито независимо, нито ефективно, тъй като е под контрола на Главния прокурор.

Жалбата е подадена в Европейския съд за правата на човека на 17 декември 2001 г.

Решението е взето от камера от седем съдии в следния състав:

Пеер **Лоренцен** (Дания), **Президент**,
Ренате **Иегер** (Германия)
Карел **Юнгвирт** (Чехия)
Райт **Марусте** (Естония)
Марк **Вилигер** (Лихтенщайн)
Изабел **Берро-Льофебр** (Монако)
Здравка **Калайджиева** (България), **съдии**,

*и Клаудия **Вестердик**, Секретар на Секция.*

Решение на Съда

Оплаквания по член 5:

Незабавно изправяне на г-н Колев пред съдия

Съдът първо отбелязва, че член 5 § 3 от Конвенцията съдържа изискването арестуваният да бъде изправен пред съдия или служител със съдебни функции незабавно, като гаранция срещу възможното му малтретиране или необосновано ограничаване на свободата му. Българските власти не са обяснили защо не е било възможно г-н Колев да бъде изправен пред съдия преди изтичането на пет дни и осем часа след неговия арест, както е в случая. Освен това, българското законодателство в сила тогава е било несъвършено, тъй като е позволявало безконтролно или не е забранявало налагането на последователни отделни периоди на прокурорско и полицейско задържане преди изправяне на арестувания пред съдия. Съдът решава единодушно, че това законово несъвършенство, както и актовете на прокурорите спрямо г-н Колев, са довели до нарушение на член 5 § 3 от Конвенцията.

Незаконно и прекалено дълго задържане

Съдът ограничава своя анализ до периода между 13 септември и 29 ноември 2001 г., тъй като оплакванията относно останалия период са обявени за недопустими. Съдът намира, че г-н Колев е бил лишен от свобода в нарушение на българското право, тъй като се е ползвал с имунитет срещу наказателно преследване по онова време и българското право изрично и ясно е забранявало наказателно производство и задържането на хора с такъв имунитет. Следователно, решението за задържане на г-н Колев е било невалидно и като такава е било в противоречие с член 5 § 1 на Конвенцията.

Съдът не приема аргументите на правителството, че националната съдебна практика не е била установена по времето, когато г-н Колев е бил задържан и следователно не било ясно дали уволнението премахва имунитета с незабавен ефект или чак когато уволнението е потвърдено след обжалване. Съдът намира, че незаконността на

уволнението е била флагрантна, тъй като г-н Колев нито е бил достигнал необходимата за пенсиониране възраст, нито е поискал да се пенсионира. Съдът също единодушно стига до извода, че липсата на яснота в законовите правила относно лишаване от свобода, ако е съществувала в законодателството, е отваряла път за произвол и следователно е била в нарушение на член 5 § 1. Предвид гореуказаното, Съдът не намира необходимо да разгледа отделно въпроса за дължината на задържането на г-н Колев.

Своевременно разглеждане на жалбите срещу задържане

Съдът намира, че жалбата на г-н Колев срещу неговото задържане е била разгледана 36 дни след подаването ѝ поради това, че е било забавено предаването ѝ. Това закъснение е било незаконно и произволно както според българското право, което изисква такива жалби да бъдат предавани незабавно на съдилищата за разглеждане, така и според Конвенцията, която изисква разглеждане от съд в кратък срок. Следователно, Съдът решава единодушно, че член 5 § 4 е бил нарушен.

Оплакване по Член 2 (неефективно разследване):

Безспорно е по делото, че разследването на убийството на г-н Колев е започнало веднага и че множество спешни и неотложни следствени действия са били предприети. Жалбоподателите твърдят обаче, че разследването не е било независимо и обективно.

Съдът отбелязва, че следствените власти са имали пред себе си солидни доказателства за наличието на сериозен конфликт между г-н Колев и г-н Ф., Главен прокурор по онова време. Те са знаели също, че г-н Ф. е бил наредил или одобрил предприемането на незаконни действия срещу г-н Колев, например уволнението му, ареста и задържането му, а така също и предявяването на необосновани обвинения срещу него и неговото семейство. Следователите също са били получили показания от лица, смятащи, че високопоставени прокурори, включително самият Главен прокурор, са били замесени в убийството на г-н Колев. Следователно, при липсата на ясни доказателства, че тези обвинения са били безпочвени, следователите трябвало да ги разгледат и да предприемат необходимите следствени действия, независимо дали обвиненията биха се оказали в крайна сметка неоснователни. Това е решаващо в светлината на изискването на Конвенцията, съгласно което разследването трябва да основава своите заключения на пълен, обективен и безпристрастен анализ на всички съществени елементи.

Съдът отбелязва, че до септември 2003 г. българската Конституция не позволява да се повдигне обвинение срещу Главния прокурор против неговата воля. Въпреки че законодателството е било променено, на практика нито един български прокурор не би повдигнал обвинение срещу него, както е признало и самото българско правителство. Това е следствие на редица фактори, които включват централизираната структура на Прокуратурата, работните методи, които са преобладавали когато г-н Ф. е бил Главен прокурор и съществуващата институционална структура. По-специално, единствено прокурорите са упълномощени да предявяват наказателни обвинения, а Главният прокурор упражнява пълен контрол върху всяко решение издадено от прокурор или следовател. Освен това, Главният прокурор може да бъде отстранен от длъжността си само с решение на Висшия съдебен съвет, някои от членовете на който са му подчинени. Съдът припомня, че тази ситуация е била многократно критикувана в България за това, че не осигурява достатъчна възможност за реализиране на отговорност. Съдът също счита за изключително съществен факта, че правителството не е съобщило да е било предприето разследване по нито едно от многобройните публични обвинения относно твърдени незаконни действия на Главния прокурор.

При тези обстоятелства, имайки предвид, че разследването на убийството на г-н Колев се е намирало практически под контрола на Главния прокурор г-н Ф. до изтичането на неговия мандат през 2006 г., че предположението за това, че той е замесен не е било разследвано и че след 2006 г. никакви съществени следствени действия не са били предприети, Съдът решава единодушно, че разследването не е било независимо и ефективно и следователно има нарушение на член 2.

Това прес-комюнике е документ, подготвен от Секретариата на Съда. То не обвързва Съда, чийто решения се намират на неговата интернет страница (<http://www.echr.coe.int>).

Контакти за пресата:

Кристина Пенчева-Малиновски (Тел. + 33 (0)3 88 41 35 70)

Стефано Пиедимонте: (Тел + 33 (0)3 90 21 42 04)

Трейси Търнър-Трец (Тел: + 33 (0)3 88 41 35 30)

Селин Меню-Ланж (Тел: + 33 (0)3 90 21 58 77)

Фредерик Долт (Тел: + 33 (0)3 90 21 53 39)

Нина Саломон (Тел: + 33 (0)3 90 21 49 79)

Европейският Съд за правата на човека е създаден в Страсбург от държавите членки на Съвета на Европа да взема решения по оплаквания от нарушения на Европейската конвенция за правата на човека от 1950 година.